

SUBSTANTIV	2
Særnamn og samnamn	2
Kjønn	4
Eintal og fleirtal	6
Ubestemt og bestemt form	9
Oppsummering av substantivbøying	13
Uteljelege substantiv	16
Samansette substantiv	19
Genitiv	22
Bruk av ordbok eller ordliste	23

SUBSTANTIV

Alt har eit namn. Desse namna plasserer vi i ordklassa **substantiv**.

Substantiv er namn på personar, stader, dyr og ting. Substantiva blir også kalla namnord.

Konkrete substantiv er namn på det vi kan sjå eller ta på, f.eks. hest, eple, mor

Abstrakte substantiv er namn på noko vi ikkje kan sjå eller ta på, f.eks. tid, helse, tanke

1

Skriv ned fem konkrete og fem abstrakte substantiv.

Særnamn og samnamn

Særnamn kan vere namn på ein bestemt person: **Carmen**, eit bestemt land: **Noreg** eller ei bestemt gate: **Storgata**.

Desse substantiva kallar vi for **særnamn**.

Vi skriv dei med stor forbokstav.

Samnamn er namn på mange av den same sorten: Både Noreg, Cuba og Russland er **land**, og både Carmen, Irina og Luisa er **kvinner**.

Katt er eit **samnamn**. Alle kattar kan vi kalle katt. Men Prikken er namnet på ein bestemt katt. Prikken er eit særnamn.

2

Fyll ut.

Kva heiter du? _____

Har du sysken? Kva heiter dei? _____

Kvar kjem du frå? _____

Kvar bur du? _____

Kva er adressa di? _____

Kva kommune bur du i? _____

Kva fylke bur du i? _____

Kva heiter læraren din? _____

Kva heiter skulen du går på? _____

Nokre substantiv fortel kva land ein person kjem frå: **tyskar, nordmann, kubanar, europear.**

Dei skriv vi med liten bokstav.

Namn på månader: **juni, juli, august**, og dagar: **måndag, tysdag, onsdag**, skriv vi også med liten bokstav.

3

Spør dei andre i klassa:**Kvar kjem du frå?****Arne er nordmann.**

_____ er _____.

_____ er _____.

_____ er _____.

_____ er _____.

_____ er _____.

_____ er _____.

_____ er _____.

_____ er _____.

Kva måned fyller du år?**Han fyller år i juni.**

_____ fyller år _____.

_____ fyller år _____.

_____ fyller år _____.

_____ fyller år _____.

_____ fyller år _____.

_____ fyller år _____.

_____ fyller år _____.

_____ fyller år _____.

4

Set strek under alle substantiva under. Skal det vere stor eller liten forbokstav?

Eg kjenner ei kvinne. Ho heiter carmen og kjem frå cuba. På cuba budde ho i hovudstaden, havanna. Ho kom til noreg i juni 2004. Det var ein tysdag morgon. Ho hugsar det godt. Ho kom saman med dei to borna sine. No bur ho på flø i ulstein.

Kjønn

Substantiva på norsk har tre kjønn: **hokjønn**, **hankjønn** og **inkjønn**.

Vi set **ei** før hokjønnord, **ein** før hankjønnord og **eit** før inkjønnord.

Ei, **ein** og **eit** kallar vi for **artiklar**. Vi kan ikkje sjå av substantivet kva kjønn det er. Derfor er det ein god regel å lære artikkelen saman med substantivet.

Hokjønn: ei jente, ei bok, ei jakke, ei sol

Hankjønn: ein gut, ein skule, ein lærar, ein bil

Inkjønn: eit barn, eit hus, eit land, eit eple

5

Set inn ei, ein eller eit.

Hei! Eg heiter Arne. Eg er gift med Carmen. Ho har _____ son, og _____ dotter. Sonen heiter Leo, og dottera heiter Luisa. Dei kjem frå _____ land i Latin-Amerika som heiter Cuba. På Cuba budde dei i Havanna. Havanna er _____ stor by. Carmen arbeidde på _____ sjukehus i sentrum. Leo gjekk på _____ stor barneskule utanfor byen, men Luisa gjekk på _____ vidaregåande skule inne i byen.

I Noreg bur vi i _____ lita bygd. Vi bur i _____ gult hus. Det ligg utanfor sentrum. No er eg i _____ fin blomebutikk. Eg skal kjøpe _____ stor blomebukett til kona mi, Carmen. Ho blir 40 år i dag. Barna har laga _____ fin gåve til Carmen. Vi skal feire dagen saman med vener. Carmen har laga _____ god kake.

Eintal og fleirtal

Leo har **ein** mobiltelefon.

Luisa har **to** mobiltelefonar.

Når eit ord fortel om **éin** ting, står ordet i **eintal**.

Når eit ord fortel om **fleire** av den same tingen, står det i **fleirtal**.

I fleirtal endrar substantivet seg:

Hokjønnsord får endinga **-er**.

Hankjønnsord får endinga **-ar**.

Inkjækjønnsorda får inga ending.

	Eintal	Fleirtal
Hokjønn	ei jente	to jenter
Hankjønn	ein gut	to gutar
Inkjækjønn	eit eple	to eple

Vi må alltid bruke fleirtal etter talord: **to**, **tre**, **fire**, og etter ord som **mange**, **nokre**, **alle**.

7

Set inn substantiv i fleirtal.

eit språk Han kan snakke tre _____.

ein gut Han har to _____.

ei jente Det er tre _____ i familien vår.

ein iranar Det bur tre _____ i huset.

eit hus Ho eig mange _____.

ein elev	Det er mange _____ på skulen.
ei krone	Norskboka kostar hundre _____.
ein datamaskin	Eg har kjøpt meg to nye _____.
eit land	Elevane kjem frå mange _____.
ein flyktning	Fire nye _____ skal flytte til bygda vår.
ein asylsøkjjar	Vi har to _____ i klassa vår.
ei kake	Arne baker tre store _____.
eit troll	I skogen bur det mange _____.

8

I ei norskklasser er det tre elevar frå Iran, to frå Irak, fire frå Afghanistan, to frå Somalia, tre frå Tyskland og fem frå Thailand. Fortel om elevane i denne klassa. Det er tre iranarar i klassa.

Korleis er det i klassa di?

9

Eintal eller fleirtal? Set inn rett form av substantiva.

- jente Ei _____ frå Cuba og mange _____ frå Russland skal gå på kurs.
- krone Ho har berre ei _____, men sjokoladen kostar ti _____.
- land Nokre _____ har mange store byar, men i eit _____ i Europa, Island, er det berre små byar.
- gut Mange _____ liker å spele fotball. Men eg kjenner ein _____ frå Volda. Han liker handball best.
- eple Eit raudt _____ og mange grønne _____ ligg på fatet.
- mobiltelefon Eg har kjøpt ein ny _____ . Per har mange _____ .
- seng Det stod ei _____ på det eine rommet. På det andre rommet stod det mange _____ .
- bygd Ei _____ er oftast mindre enn ein by. Men nokre _____ er store.
- elev Ein _____ må gjere lekser kvar dag. Det må alle _____ .
- hus Mange _____ er kvite, men eitt _____ er raudt.
- dyr Det finst mange ville _____ i Noreg, men her i Ørsta har eg sett berre eitt vilt _____ .

10

Kva heiter dei utheva orda i eintal?**Artikkel****Substantiv**

Det ligg mange **båtar** i hamna.

Ser du mange **gutar** her?

Det er mange høge **fjell** på Vestlandet.

Vi må ha fleire **teppe** i stova.

Ho kjøpte to **kåper** på sal.

Familien har berre to **senger**.

Leo knuste tre **glas**.

Vi treng fleire **oppgåver**.

Det er to **tyskarar** i klassa.

Ubestemt og bestemt form

Bestemt form eintal

Vi får bestemt form **eintal** av substantivet ved å leggje til desse endingane:

Hokjønnsord får endinga **-a**.

Hankjønnsord får endinga **-en**.

Inkjekjønnsord får endinga **-et**.

Eintal		
	ubestemt form	bestemt form
Hokjønn	ei dør	døra
	ei jente	jenta
Hankjønn	ein gut	guten
	ein konge	kongen
Inkjekjønn	eit hus	huset
	eit bilete	biletet

Merk! Vi får ikkje trykklett **e** i slutten av ordet når vi legg til ending, f.eks. jente– jenta

11

Set inn substantiv i bestemt form eintal.

- eit viskelêr Kan eg låne _____ ditt?
- ei norskbok Kven har gløymt _____ si?
- ein vikar I dag kjem den nye _____.
- ei tavle Læraren skriv mykje på _____.
- eit krit Læraren finn ikkje _____.
- ein penn Denne _____ er min.
- ein lærar I dag er _____ sjuk.
- ei dør Kan du late att _____?
- eit bibliotek Elevane skal gå på _____ og låne bøker.
- ein pause I _____ snakka elevane berre norsk.
- ein pult Per sit ved _____ sin og les i norskboka.
- eit bilete På veggeng heng _____ av klassa.
- ei lampe _____ står på bordet.

Bestemt form fleirtal

Vi får bestemt form **fleirtal** av substantivet ved å leggje til desse endingane:

Hokjønnsord får endinga **-ene**.

Hankjønnsord får endinga **-ane**.

Inkjekjønnsorda får endinga **-a**.

	Eintal	Fleirtal	
	ubestemt form	ubestemt form	bestemt form
Hokjønn	ei dør	dører	dørene
	ei jente	jenter	jentene
Hankjønn	ein gut	gutar	gutane
	ein konge	kongar	kongane
Inkjekjønn	eit hus	hus	husa
	eit bilete	bilete	bileta

Merk! Vi får ikkje trykklett **e** i slutten av ordet når vi legg til ending, f.eks. jente – jenter

12

Gjenta setningane med substantivet i bestemt form fleirtal.

Studenten kjem frå Cuba. _____

Læraren underviser i norsk. _____

Kan du lukke vindauget? _____

Jenta liker å sparke fotball. _____

Dette er veninna til Luisa. _____

13

Gjer om substantiva til bestemt form eintal eller bestemt form fleirtal.

ei adresse Skriv _____ di her!

adresser Læraren vil ha alle _____.

ei lekse Kva er _____ til i morgon?

lekser Luisa vil gjere _____ i helga.

ein elev _____ synest norsk er eit enkelt språk.

elevar Vi har snakka med mange av _____.

ein lærar Eleven fekk hjelp av _____.

lærarar Nokre av _____ hjelper oss med leksene.

eit hus _____ er gult med kvite vindauge.
 hus Alle _____ i gata vår er brune og raude.

Bruk av ubestemt og bestemt form

Vi bruker **bestemt form** når den vi snakkar til, kan forstå kva vi snakkar om:

Har du gjort lekse di? (Vi veit at du har lekse.)
 Eg skal til legen i dag. (Legen har ei kjend rolle.)
 Eg må ta ut pengar i banken. (Banken er ein kjend institusjon.)

Første gongen vi fortel om noko nytt, bruker vi **ubestemt form**. Etterpå må vi bruke **bestemt form**. Då veit tilhøraren kva vi snakkar om:

”Det var ein gong **ein konge** som hadde tre **søner**. Kongen og sønene budde i **eit slott**. Slottet var stort og fint.”

14

Set inn desse orda i bestemt form: hage, konge, lærar, skule

Skal vi på skulen i morgon? Vi må spørje _____.
 Kven er det som bur på slottet i Oslo? Det er _____.
 Alle barn mellom seks og femten år må gå på _____.
 Det er fint og varmt ute i dag. Skal vi ete i _____?

15

Set inn substantiv som passar i rett form.

Det kom ein ny elev i klassa i dag. _____ heiter Luisa. Ho er frå Cuba. Det er tre _____ frå Spania i klassa. _____ frå Spania må kjøpe bøker. _____ er på norsk. Dei må kjøpe _____ i ein bokhandel. _____ i Ålesund ligg i sentrum.

16

Set inn substantiva i rett form: ein hund, ein katt, eit hus, ein gut

Ein sint hund sprang etter ein liten katt. Men _____ sprang svært fort, så _____ nådde han ikkje. _____ fekk tid til å gøyme seg i eit hus. I _____ budde det ein gut. _____ stengde døra, og _____ stod igjen ute.

Det kan vere vanskeleg å vite om eit substantiv skal stå i bestemt eller ubestemt form. Ofte kan vi sjå det av orda som står saman med substantivet:

Ubestemt form	Bestemt form
ei bok	den dyre boka
mi bok	boka mi
Leos bok	boka til Leo
to bøker	to av bøkene
mange bøker	mange av bøkene
nokre bøker	nokre av bøkene

Ordet som viser kven si bok det er, står **før** substantivet. Då får substantivet **ubestemt form**: Leos **bok**.

Ordet som viser kven si bok det er, står **etter** substantivet. Då får det **bestemt form**: boka til Leo.

Merk! Når vi har preposisjonen **av** etter talord og ord som **mange**, **alle** og **nokre**, får substantivet **bestemt form**: nokre av bøkene.

17

Set inn substantiva i rett form.

- sykkel Er dette din eller min _____? Nei, dette er ikkje _____ min.
Eg trur det er Leos _____.
- eple Eg kjøpte mange _____ i butikken. Men nokre av _____ var sure.
- jente Fem av _____ i klassa mi liker å danse. Men nokre _____ liker ikkje å danse.
- kone Du må helse på _____ mi. Mi _____ heiter Carmen.
- mann Arne er _____ til Carmen. Carmen seier: " _____ til Irina kjem frå Russland, men min _____ kjem frå Noreg."

18

Set inn substantiva i rett form: (1) = *eit troll* (2) = *eit fjell*

Trolla som kunne teie.

Det var ein gong tre (1) _____. Dei budde på kvart sitt (2) _____.

(1) _____ var så gamle at det grodde mose og voks skog på dei. Ein dag vart det ein del ståk og bråk på (2) _____. "Kva er det?", sa det eine (1) _____. Så gjekk det hundre år. "Det var ein katt som mjaua", sa det andre (1) _____. Så gjekk det hundre år til. "Blir det for mykje snakk her, så flyttar eg!", sa det tredje (1) _____.

Oppsummering av substantivbøying

Vanleg bøying av substantiv:

Hokjønn			
eintal		fleirtal	
ubestemt	bestemt	ubestemt	bestemt
1. ei jente	jenta	jenter	jentene
2. ei dronning	dronninga	dronningar	dronningane
3. ei skulder	skuldra	skuldrer	skuldrene

1. Regelrett bøying. Dei fleste hokjønnsord blir bøygde slik.
2. Ord som endar på -ing, får -ar og -ane i fleirtal.
3. Ord som endar på -er eller -en, får samandraging.

Hankjønn			
eintal		fleirtal	
ubestemt	bestemt	ubestemt	bestemt
1. ein gut	guten	gutar	gutane
2. ein søknad	søknaden	søknader	søknadene
3. ein paprika	paprikaen	paprikaer	paprikaene

1. Regelrett bøying. Dei fleste hankjønnsord blir bøygde slik.
2. og 3. Ord som endar på -nad og -a, får -er og -ene i fleirtal.

Inkjekjønn			
eintal		fleirtal	
ubestemt	bestemt	ubestemt	bestemt
1. eit barn	barnet	barn	barna

1. Regelrett bøying. Nesten alle inkjekjønnsord blir bøygde slik.

Uregelrett bøyning av substantiv

Nokre vanlege hokjønns- og hankjønnsord blir ikkje bøygde etter reglane. Substantiva her er eksempel på dette.

	Eintal		Fleirtal	
	ubestemt	bestemt	ubestemt	bestemt
Hokjønn	1. ei bok	boka	bøker	bøkene
	2. ei hand	handa	hender	hendene
	3. ei dotter	dottera	døtrer	døtrene
	4. ei mor	mora	mødrer	mødrene
Hankjønn	5. ein ting	tingen	ting	tinga
	6. ein son	sonen	søner	sønene
	7. ein fot	foten	føter	føtene
	8. ein bror	broren	brør	brørne
	9. ein far	faren	fedrar	fedrane

1.– 4. Nokre eksempel på vanlege uregelrette hokjønnsord.

5. Eit eksempel på hankjønnsord som blir bøygde som inkjekjønnsord i fleirtal.

6.– 9. Nokre eksempel på vanlege uregelrette hankjønnsord.

19

Set inn substantiva i rett form fleirtal.

- bok Luisa har tre _____.
- hand Dei vaska _____ sine før dei åt.
- dotter Mohammed og Fatima har fire _____.
- mor _____ til jentene i klassa skal ta med kaffi.
- ting Kvar er alle _____ mine?
- son Kor mange _____ har du?
- far Alle _____ til gutane i klassa skal ta med kake.
- bror Kven av _____ dine heiter Per?
- fot Carmen har vondt i _____ sine.

20

Set inn substantiva i rett form.

- bok Eg finn ikkje _____ mi.
- Her er _____ dine.

- Leo har mange fine _____.
Eg fann alle _____ som eg likte.
- jente Luisa er _____ på 17 år.
Det er elleve _____ i klassa vår.
Nokre av _____ snakkar spansk.
- bror Per har _____. Han heiter Pål.
Kari har tre _____.
Eg har alltid ynskt meg _____.
Pablo liker å leike med _____ sine.
_____ til Per er tre år.
- bilete Carmen har mange fine _____ frå heimlandet.
Liker du å sjå på _____?
Kva for nokre _____ er dine?
Fotografen tok _____ av klassa vår.
- hand Er det vanskeleg å teikne _____?
Du må ha begge _____ på rattet når du køyrer.
Du må ha ei av _____ på ryggen!
Ho tok han i _____ og helsa på han.
- dotter Er det di _____?
Nei, _____ mine er heime.
Eg kjenner ei kvinne som har fire _____.
Den yngste _____ hennar heiter Maria.
- son _____ mine skal reise til utlandet på ferie.
Den eldste _____ hennar skal bli prest.
Irina har tre vaksne _____ og ein _____ som berre er fem år.

far _____ til Carmen bur på Cuba.
 Ho har _____ som er veldig snill.
 Alle barna skreiv farsdagskort til _____ sine.
 Nokre _____ er altfor snille med sønene sine.

Uteljelege substantiv

Nokre substantiv kan vi ikkje telje. Desse substantiva blir berre brukte i eintal. Dei kan fortelje om materiale eller stoff: **kaffi, mat, ris, gull, sand, graut** osv.

Nokre av desse substantiva fortel om noko abstrakt, om noko vi ikkje kan ta på eller føle: **lykke, tru, hell, hat** osv.

Vi tek som regel bort artiklane **ein, ei** eller **eit** framfor desse orda. Dette gjeld særleg dei orda som fortel om emne eller stoff:

Sauen har fin **ull**. **Ulla** klipper vi om hausten.
 Han et mykje **mat**. **Maten** er god.

Framfor uteljelege substantiv må vi bruke mengdeorda **mykje** og **lite**, ikkje **mange** og **få**:

Vi var svoltne og åt **mykje** mat.
 Men: Vi åt **mange** eple.
 Han hadde **lite** lykke og hell i livet.
 Men: Han hadde **få** gode dagar.

21

Set inn mengdeorda *mykje* eller *mange*, *lite* eller *få*.

Leo synest det er _____ snø i Noreg, men det er også _____ solskinsdagar.

På Cuba er det _____ snø, og det er _____ regnvêrsdagar.

Spania eksporterer _____ vin. _____ av vinflaskene var knuste då dei kom fram.

Han et ikkje _____ graut. I staden et han _____ brødskiver.

Det er _____ hat i verda. Likevel er det _____ glade menneske.

Det var _____ kaffi igjen på traktaren, så dei selde _____ koppar kaffi etter lunsj.

Bruk av artiklane *ein, ei* eller *eit*

Ofte bruker vi artiklane **ein, ei** eller **eit** framfor eit substantiv i ubestemt form. Nokre gonger manglar artiklane.

Vi bruker ikkje artiklar når vi fortel om ei spesiell handling eller ein situasjon der vi er meir opptekne av sjølve handlinga enn av tingen. Det er då klar samanheng mellom verbalet og objektet:

Eg liker å **skrive brev** (liker er verbal, å skrive brev er objekt).
(Vi er opptekne av skrivinga.)

Per **tek buss** til skulen.
(Vi er opptekne av korleis han kjem seg til skulen.)

Dei er på **arbeid**.
(Vi er meir opptekne av at han er på arbeid enn av kva arbeid han gjer.)

22

Korleis kjem du deg til næraste by? Tek du fly, buss, båt, bil eller tog? Fortell!

Vi bruker **ikkje artiklar** når vi fortel **kva** ein person er:

Religion: Ibrahim er **muslim**.

Yrke: Carmen er **lege**.

Nasjonalitet: Irina er **russar**.

Men når vi fortel **korleis** denne personen er, må vi ha artikkel:

Ibrahim er **ein kjend** muslim.

Carmen er **ein flink** lege.

Irina er **ein ung** russar.

Merk! Når eit adjektiv kjem framfor eit substantiv i ubestemt form, må vi alltid ha artikkel.

23

Kven er dei? Finn eit substantiv som passar.

Ibrahim har flykta frå Irak.	Han er _____.
Kari baker og sel brød og kaker.	Ho er _____.
Per reparerer bilar.	Han er _____.
Bestefar har slutta å arbeide.	Han er _____.
Maria arbeider i ei avis.	Ho er _____.
Liv og Bente arbeider på ein skule.	Dei er _____.
Vi studerer norsk.	Vi er _____.
Barna til Carmen går på skule.	Dei er _____.
Pablo og Anne arbeider på kafé.	Dei er _____.
Fatima og Ola arbeider i butikk.	Dei er _____.
Carmen har studert medisin.	Ho er _____.

24

Set inn orda med eller utan artikkel.

student	Broren min er _____. Korleis er det på universitetet? Eg veit ikkje. Du må spørje _____. Ho liker livet som _____.
bonde	Eg kjenner _____ som har mange kyr. Han har vore _____ i 20 år.
nordmann	Per Olsen er _____. Den beste kameraten min er _____. Når er nasjonaldagen i Noreg? Det må _____ vite.
muslim	_____ drikk sjeldan alkohol. Ibrahim er frå Irak. Han er _____. Veit du om Fatima er _____?

Samansette substantiv

Nokre substantiv er sette saman av to eller fleire ord. Hovudordet kjem alltid sist. Det avgjer kva kjønn ordet får, og korleis vi bøyer ordet. Det første ordet fortel meir om hovudordet:

herresykkel – ein sykkel for herrar
damesykkel – ein sykkel for damer
barnesykkel – ein sykkel for barn

Fleire ord som viser til berre éin ting eller éi hending, må vi skrive saman til eitt ord: **fotballkamp**.

Dette er **eitt** ord. Ordet fortel om **éi** hending.

Vi treng **to ord** for å fortelje om denne hendinga:

fotball (fortel meir om hovudordet) og **kamp** (hovudordet) blir **fotballkamp**

25

Lag samansette substantiv der det eine ordet er:

rom soverom, romskip _____

bok _____

pause _____

ball _____

26

Set inn samansette substantiv som passar til forklaringane.

_____ er ei jakke av skinn.

_____ er ei kake med gulrot i.

_____ er ei bok til å skrive i.

_____ er jus laga av eple.

_____ er postei laga av lever.

_____ er kle til bruk om vinteren.

_____ er ein sekk til å bruke på skulen.

_____ er eit kurs i norsk.

_____ er undervising i engelsk.

_____ er arbeid som ein gjer heime.

_____ er ein butikk der du kan kjøpe mat.

_____ er mor til mor di.

Norske ord kan vere svært lange.

Dei er lettare å forstå om vi deler dei opp. Då finn vi kva ord dei er samansette av.

Det første ordet i ei samansetjing er ofte eit substantiv eller eit verb.

Dette ordet bøyer vi ikkje:

ein sykkel for **damer**: ein **damesy**kkel (dame er eintal, sykkel er eintal)

mange sykklar for damer: **damesy**klar (dame er eintal, men sykklar er fleirtal)

27

Set inn samansette substantiv som passar til forklaringane.

_____ er ei hylle til å ha bøker i.

_____ er ein mekanikar som reparerer biler.

_____ er ein salat laga av poteter.

_____ er opplæring for vaksne.

Samansette substantiv får nokre gonger ein **e** eller ein **s** mellom dei samansette orda:

ungdom + **s** + skule = ungdom**ss**kule

ungdom + **s** + bok = ungdom**sb**ok

barn + **e** + hage = barne**h**age

barn + **e** + sykkel = barnes**y**kkel

28

Set saman ord frå kvar gruppe. Bruk s for å binde saman orda:

ungdom plass _____

arbeid skule _____

bomull aktivitet _____

fritid genser _____

Set saman ord frå kvar gruppe. Bruk e for å binde saman orda:

lån	fest	_____
katt	skule	_____
barn	mat	_____
gut	kort	_____
jul	sykkel	_____

29

Kva tyder orda? Set strek mellom dei samansette orda:

Skulefritidsordning: skule | fritid | s | ordning

Arbeidarpartiet	prøverom
morsmålsundervisning	midnattssol
samfunnskunnskap	familiebilete
telefonrekning	kommunepolitikk
språkhistorie	debattprogram
transportmiddel	minoritetslevar
lokalavis	syskenbarn
sjukeheimspasientar	fastlegeordning
opphaldsløyve	heimland
introduksjonsprogram	asylsøkjar
barnerom	spanskkurs

30

Vel mellom desse orda, og lag samansette substantiv. Det er fleire ord du kan velje mellom: fjell, rygg, kjøpe, bomull, ull, skinn, dun, silke, barn, sommar, vinter, gym, sykkel og bursdag

I går var det sal på eit _____senter i byen. Eg kjøpte nye _____sko, _____lue, _____sekk, _____hanskar, _____genser, ei _____jakke og eit _____sjal. Til slutt kjøpte eg ein _____sykkel. Den skal Per få. Han skal ha _____selskap i morgon.

Genitiv

Det er liten bruk av genitivs-**s** på nynorsk, og vi bruker denne eigeforma berre saman med **særnamn**:

Le**os** klasse, Arne**s** bil, Noreg**s** hovudstad, Luisa**s** bøker

Vi kan lage genitiv ved å setje til **s** i slutten av **særnamnet**. Genitiv fortel at nokon **har** eller **eig** noko. Det som ein eig eller har, står alltid etter genitiven, og det står alltid i ubestemt form:

Arne**s** bil, Noreg**s** hovudstad

Dersom substantivet endar på -s eller -z, har vi **apostrof** (') i staden for s:

Mads' sykkel, Jens' hus, Moss' innbyggjarar.

Ved **samnamn** må du bruke preposisjonar, eigedomsord eller samanskriving for å syne kven som eig noko:

bilen **til** kvinna, hovudstaden **i** landet, familien **sitt** hus, **huseigaren** (eigaren av huset)

Det er mest vanleg å bruke preposisjonar og eigedomsord ved **særnamn**:

bilen **til** Arne, hovudstaden **i** Noreg, Luisa **sine** bøker

31

Fullfør setningane under.

Arne køyrer bil. Det er Arnes bil.

Carmen bur i eit hus. Det er _____.

Jenta har ein fin sykkel. Det er _____.

Alle mødrene har mange barn. Det er _____.

Noreg har ein hovudstad som heiter Oslo. Det er _____.

Mads har mange bøker. Det er _____.

Sveits har mange bankar. Det er _____.

Guten har ein stor fotball. Det er _____.

32

**Fullfør setningane under. Bruk preposisjonar eller eigedomspronomen.
Arne køyrer bil. Det er bilen til Arne.**

Carmen bur i eit hus. Det er _____.

Noreg har eit folketal på 4,7 millionar. Det er _____.

Mads har mange bøker. Det er _____.

Sveits har mange bankar. Det er _____.

Bruk av ordbok eller ordliste

Det kan vere vanskeleg å hugse kva kjønn eit ord har, og korleis ein bøyer ordet. Derfor er det viktig å bruke ei ordbok. Der står det korleis ordet blir bøygd. Spesielle bøyingar står som regel skrivne heilt ut. Øv på å bruke ordlista!

Ordbok på nettet:

Vi kan også finne ei nynorsk ordbok på Internett:
www.ordbok.no

Kva fortel ordboka oss?

Eksempel:

bok | a, bøker

(oppslagsord i Alf Hellevik: **Nynorsk ordliste**, 2005)

Ordklasse: Substantiv

Vi ser dette frå endinga **a**. Dette er ein av dei tre bestemte artiklane til substantiva. Dette er bestemt artikkel i eintal.

Artikkelen seier vi er etterhengd, han heng på ordet.

Kjønn: Hokjønn

Artikkelen **a** etter substantivet **bok** viser oss også at dette er hokjønn (ikkje **ein** som i hankjønn eller **eit** som i inkjekjønn).

Alle hokjønnsord har artikkelen **a** i bestemt form.

Regelrett/uregelrett: her regelrett

Vi kjenner bøyinga av regelrette hokjønnsord. Dette ordet har den regelrette endinga **er** i fleirtal.

35

Substantivkonkurransen

Del klassa i grupper. Vel bokstavar og finn substantiv på desse bokstavane. Skriv berre eitt substantiv under kvart emneområde. De kan gjerne velje andre emneområde.

Bokstav	Jentenamn	Land	Mat	Møbel	Dyr
N	Nina	Noreg	nudlar	nattbord	nashorn
B					
F					
K					
E					

3 poeng dersom gruppa er aleine om eit substantiv. 2 poeng dersom to grupper har same substantivet. 1 poeng dersom fleire grupper har det same substantivet.